

America de Sud

Prolog

Dacă mi-ar fi spus cineva pe vremea când eram copil, în anii '50, că viața mea va fi legată cândva de cea a unui pinguin și că, cel puțin pentru o vreme, vom fi împreună împotriva lumii întregi, aș fi reacționat cu mult calm. În fond, mama ținuse trei aligatori la casa din Esher până când au crescut prea mari și au devenit prea periculoși pentru acel oraș pașnic, iar îngrijitorii de la grădina zoologică din Chessington au venit să-i ridice. Nu intenționase ea să țină aligatori la casa din Esher. Locuind în Singapore până la vârsta de șaisprezece ani, înainte de a se întoarce în Anglia, a primit de la cel mai bun prieten al ei trei ouă drept amintire, într-o scenă de despărțire duioasă și plină de lacrimi. Bineînțeles că ouăle s-au clocit în cabina ei în timpul lungului voiaj, așa că, se-nțelege, a trebuit să le ia cu ea acasă. Peste ani, în momente de tristețe, observa câteodată că acest cadou plin de imaginație a fost probabil cel mai puternic suvenir pe care îl primise vreodată.

Știam bine animalele sălbatice și domestice. Faptul că am crescut la țară mă făcea să am o perspectivă realistă asupra vieții. Cunoșteam soarta vulpilor și a animalelor de la fermă. Totuși, animalele exotice le știam numai de la zoo și din propria mea imaginație. Precum filmele

lui Walt Disney de mai târziu, și eu am fost inspirat de geniul lui Rudyard Kipling. Mă identificam complet cu *Cartea Junglei* și *Kim*, iar zilele de școală descrise de Kipling corespundeau într-un tot cu ale mele, la peste jumătate de secol mai târziu.

E adevărat. Am fost crescut într-o perspectivă eduardiană asupra lumii. Părinții mei se născuseră în părți diferite ale Imperiului și aveam bunici, unchi, mătuși și veri răspândiți pe tot globul: Australia, Noua Zeelandă, Canada, Africa de Sud, India, Ceylon (în prezent Sri Lanka), Singapore, Rhodesia (Zimbabwe), Nyasaland (Malawi) și așa mai departe. Mie locurile astea îmi erau aproape familiare. De câteva ori pe an, soseau scrisori din aceste țări – și mai rar autorii lor – și îmi aprindeau imaginația cu povestiri despre „Africa cea mai neagră” și altele de genul acesta. Dar voiam să descoper ceva diferit, un teritoriu neexplorat, o adevărată *Terra incognita*. America de Sud era un tărâm pe care nimeni din cei pe care îi cunoșteam nu părea să îl fi exploatat sau să fi avut vreo legătură cu el. Așa că încă din școală am decis că voi merge în America de Sud când voi crește. La vârsta de doisprezece ani mi-am cumpărat un dicționar spaniol și am început în secret să învăț expresii în spaniolă. Când avea să se ivească ocazia, urma să fiu gata.

Au trecut zece ani până să se ivească acea ocazie, sub forma unui anunț din *The Times Educational Supplement*. „Se caută”, zicea anunțul, „pentru Școala cu Internat HMC din Argentina...” Postul era în mod clar potrivit scopurilor mele, așa că într-o jumătate de oră aplicația mea era în cutia poștală, gata să-și ia zborul peste Atlantic, să-i anunțe că și-au găsit omul. În ceea ce mă privește, eram gata de plecare.

Bineînțeles că m-am documentat asupra situației economice și politice înainte de plecare. Un unchi din

Ministerul de Externe mi-a prezentat din interior situația fragilă a guvernului Perón din Argentina. Era foarte probabil să aibă loc o nouă lovitură de stat sângeroasă din partea armatei la un moment dat, sugera serviciul nostru secret. Terorismul era în floare; crime și răpiri se petreceau în fiecare zi. Numai armata putea să restaureze ordinea, se credea. Între timp, banca mea din Londra mi-a furnizat informații de ordin economic despre Argentina: complet haos comercial! Pe scurt, toată lumea spunea, pe un ton paternalist, că plecarea în Argentina era ceva absurd și, în aceste circumstanțe, chiar exclusă. Nimeni cu mintea întreagă nu visa să meargă acolo. Asta, firește, era exact ce îmi doream să aud și reprezenta toată încurajarea de care aveam nevoie.

Mi s-a oferit postul de asistent de profesor având responsabilități de pedagog, dar termenii contractului nu erau prea promițători. Colegiul urma să plătească pentru zborul de întoarcere numai dacă rămâneam tot anul academic. Ar fi plătit ei cotizația pentru pensia din Anglia, iar eu aș fi fost remunerat în moneda locală. Directorul școlii nu a putut să îmi spună care era puterea de cumpărare a salariului meu din cauza haosului financiar predominant. Totuși aveam să fiu plătit în concordanță și proporțional cu restul personalului didactic. Cât timp eram rezident la colegiu, mi se ofereau mâncare și cazare. Asta era tot. M-am asigurat că aveam suficienți bani în bancă să cumpăr un zbor retur de la Buenos Aires în cazul unei urgențe, și banca mea a aranjat cu o sucursală a Banco de Londres y América del Sur din Buenos Aires să pot să folosesc fondurile din Londra în cazul în care aveam nevoie. Dar nu-mi păsa de bani. Eram gata de plecare, gata să îmi satisfac spiritul de aventură pe care îl avusesem de mic; să pornesc într-o aventură în căutarea destinului. Că Destinul avea

să-mi trimită drept prieten și tovarăș de călătorie un pinguin care într-o bună zi avea să furnizeze o mulțime de povești de adormit copii unor generații nenăscute încă era o întorsătură unică a sortii, încă foarte străină lumii vestice.

Juan Salvador era un pinguin care îi fermeca și vrăjea pe toți cei care îl cunoșteau în acele zile întunecate și periculoase – zile care au cunoscut prăbușirea guvernului Perón prin acte de terorism și revoluție violentă, pe când Argentina era în pragul anarhiei. Era un timp în care libertățile, oportunitățile și atitudinile erau complet diferite de cele de azi. Totuși, un tânăr călător ca mine și inimitabilul, nestăpânitul pinguin Juan Salvador puteau, așa cum s-a dovedit după ce l-am salvat în circumstanțe dramatice din mările nimicitoare de pe lângă coasta Uruguay-ului, să fie cei mai veseli tovarăși.

1.

Am găsit un pinguin

În care o aventură se încheie și alta începe

Stațiunea de la țărmul mării Punta del Este se găsește în acel punct de pe coasta Uruguay-ului în care marea întindere sudică a litoralului Atlanticului sud-american se întâlnește cu țărmul nordic al deltei largi a fluviului Río de la Plata. Se află la aproximativ o sută de kilometri est de capitala Montevideo, și pe cealaltă parte a marelui râu față de Buenos Aires, capitala Republicii Argentina. În anii '60 și '70, Punta del Este era pentru locuitorii acestor două mari metropole un fel de Nissa, Cannes sau St. Tropez; locul în care oamenii din lumea bună mergeau în vacanțele de vară să scape de arșița orașului, să stea și să fie văzuți în locuințe luxoase și apartamente cu vedere spre mare, ceea ce încă mai fac și acum, după câte știu.

Am primit cheia de la unul dintre apartamentele acestea de la familia Bellamy, prieteni de-ai mei, pentru

că eram în miezul iernii și nu foloseau apartamentul ei înșiși. Eram în Uruguay după o ședere extraordinară în Paraguay și mă îndreptam înapoi spre Argentina trecând pe la cascadele uriașe de la Iguazú, de-a lungul coastei. După câteva săptămâni de încercări și evenimente palpitate eram încântat să petrec câteva zile relaxându-mă în Punta del Este, care era liniștită în afara sezonului.

În ultima zi a șederii mele acolo, după-amiaza târziu, mă întorsesem în apartament să împachetez și să-mi pregătesc lucrurile pentru plecarea foarte matinală de a doua zi. Rezervarea pentru vaporul peste Río de la Plata era făcută pentru ora douăsprezece la prânz, și trebuia să prind *colectivo*, autobuzul local, de la Punta del Este spre Montevideo la șase fără un sfert dimineața. Autobuzele *colectivo* erau decorate entuziast de către șoferii lor cu nenumărate ornamente și amulete aducătoare de noroc, care trebuiau să compenseze pneurile dezumflate, probabil.

După ce am împachetat, am curățat și verificat apartamentul, am hotărât să mă mai plimb încă o dată pe malul mării înainte să iau ultima cină în stațiune.

Portul din Punta del Este, așezat pe partea vestică a localității, era mic, încăpător doar pentru câteva zeci de bărci de pescuit și ambarcațiuni de plimbare, care în ziua aceea se legănau ușor legate de chei, în armonie cu pontoanele plutitoare de-a lungul cărora proprietarii puteau merge ca să ajungă la bărcile lor. Deși portul este bine apărat de Oceanul Atlantic la est, era puțin protejat de briza vestică care bătea în acea zi.

Aerul era plin de țipătul pescărușilor, zgomotul frânghiilor și mirosul de pește. Această oază de liniște se scâldea liniștită în lumina sclipitoare a soarelui de iarnă. Culorile intense ale pescărușilor, bărcilor și caselor apăreau în cea mai bună lumină pe marea de safir și

cerul de azur. Totuși, îmi atrăseseră atenția miile de pești din apa rece și clară ca cristalul. Înotând la unison, bancurile de șprot se întreceau în jurul portului, încercând să scape de peștii de pradă executând zigzaguri, despărțindu-se și reunindu-se la câteva secunde. Eram fermecat de valurile mexicane de lumină care pulsau de-a lungul apei ca o auroră, când soarele se lovea de corpurile iridiscente ale peștilor.

Lângă pompele de benzină ruginite și vechi, marcate în galoane și așezate sub un acoperiș de tablă ondulată, o pescăriță vânjoasă își câștiga traiul zilnic în port cu o plasă mare și verde, legată strâns de un stâlp rezistent de bambus. Purta un șorț de piele, cizme de cauciuc și avea o expresie satisfăcută, deși, am observat eu, avea mâinile goale. Avea părul acoperit cu o eșarfă maro și fața îi era brăzdată de riduri adânci. Lângă ea erau trei vase de lemn umplute aproape până la buză cu șprot, acesta fiind probabil motivul satisfacției sale. Stând scufundată până la gleznă în pește argintiu mișcător, își arunca plasa în apă și ridica o nouă captură aproape la fiecare minut, spre groaza pescărușilor care o certau zgomotos. Zâmbea cu gura ei lipsită de dinți de fiecare dată când arunca o nouă captură în butoaie și aduna cei câțiva pești care nu căzuseră din plasă, lucru pe care, mi-am dat seama, nu putea să îl facă purtând mănuși. Pescărușii mici cu spatele negru și coada de rândunică, după ce pluteau puțin la vreo trei metri deasupra mării, se scufundau și se iveau apoi pe neașteptate la suprafață cu șprotul care sclipea ca balonașele de mercur în ciocul lor. În momentul următor prada era înghițită.

Erau și câțiva pinguini în port, bucurându-se la rândul lor. Era captivant să îi urmărești cum zboară repede prin apă pe urmele peștilor, mult mai îndemânatici ca pescărușii din aer. Sucindu-se și întorcându-se, ei tăiau

bancurile de pești cu o rapiditate și agilitate amețitoare, înhățând șprotul în timp ce peștii se împrăștiau din calea lor. Împotriva unui adversar atât de puternic, șprotul părea să fie aproape lipsit de apărare, dacă nu ținem cont de faptul că numărul lor părea să fie infinit. Eram doar surprins că nu erau mai mulți pinguini acolo să se înfrupte dintr-o pradă așa bogată și ușor de prins.

I-aș fi privit bucuros încă mult timp, dar cum pinguinii ieșeau din câmpul meu vizual, m-am întors și am mers în jurul promontoriului spre partea de est, și am tot mers până la următorul dig. Valuri mici și albe se rostogoleau dinspre ocean și se spărgeau de plajă. Mă plimbam de-a lungul țărmului de zece, poate cincisprezece minute în acea după-amiază minunată, gândindu-mă la toate noile mele experiențe, la lucrurile minunate și terifiante pe care le văzusem și făcusem în vacanță, când l-am văzut pe primul dintre ei: niște forme negre și nemișcate. Inițial n-am văzut decât câțiva, dar cum mergeam mai departe, numărul lor a crescut, până când întreaga plajă părea să fie acoperită de ghemotoace negre dintr-un covor negru. Sute de pinguini acoperiți cu petrol zăceau morți pe nisip, de la nivelul apei și întinzându-se departe de-a lungul țărmului spre nord. Pinguini morți acoperiți cu un strat de petrol și smoală, gros, dezgustător și sufocant. Tabloul era așa de groaznic, revoltător și deprimant, încât nu puteam decât să mă întreb ce viitor avea în față o „civilizație“ care putea să tolereze, darmită să săvârșească, o asemenea profanare. Am înțeles de ce erau atât de puțini pinguini în port, prinzând șprot, în ciuda abundenței peștelui. Evident, numai câțiva norocoși evitaseră scurgerea de petrol.

Măcinat de gânduri negre, mi-am continuat plimbarea pe drumul dezastrului, care acoperea o mare parte din plajă, încercând să estimez numărul de păsări moarte.

Chiar dacă aş fi fost în stare să calculez câți pinguini morți erau pe țărm – pe alocuri aşezați unii peste alții –, mi-era imposibil să estimez numărul corpurilor care se zbăteau în mare. Fiecare val care se spărgea aducea mai multe păsări pe care le aşeza peste cele care erau deja acolo, în timp ce mai departe în larg fiecare nou talaz care se apropia mătura o altă grămadă de corpuri moarte spre țărm.

Plaja dintre mare și parapetul de pe marginea șoselei era îngustă, cel mult treizeci de metri în partea cea mai lată, iar poluarea de-a lungul acesteia se întindea cât vedeam cu ochii. În mod clar, mii de pinguini muriseră în chip groaznic în timp ce mergeau înspre nord, de-a lungul căilor de migrație ancestrale, așa cum strămoșii lor făceau de milioane de ani.

Nu știu încă de ce am continuat să merg pe plajă în acea zi. Probabil aveam nevoie să înțeleg cât de cutremurător era acest eveniment – să evaluez dimensiunea distrugerii. Nu auzisem nicio știre privind vreo scurgere de petrol în această parte a lumii, dar în acele vremuri regulamentele privind regimul petrolierelor erau mai puțin stricte și și mai puțin respectate, așa că astfel de întâmplări nu erau neobișnuite. După ce descărcau marfa la destinație, petrolierele se întorceau pe mare și își spălau rezervoarele în drumul lor spre noul transport pe care îl aveau de ridicat.

Evenimente ca acesta au produs în cele din urmă mult dorită schimbare. Nu mă îndoiam că ceea ce vedeam pe plaja asta era consecința inevitabilă a unei teribile ciocniri între culturi. Când nevoia instinctivă și anuală a păsărilor marine de a migra se ciocnea de o pată de petrol mare și plutitoare aruncată în apă ca urmare a neglijenței și lăcomiei, exista un singur rezultat posibil: anihilarea totală și completă a acelor pinguini. Acesta ar fi fost un lucru groaznic, de nedescris, dacă era rezultatul unui

accident. Dar faptul că era rezultatul acțiunilor deliberate, întreprinse în deplină cunoștință a consecințelor posibile, sfida orice fel de rațiune și acceptare.

Mă plimbam repede, refuzând să mă concentrez prea atent asupra detaliilor păsărilor moarte, când, cu colțul ochiului mi s-a părut că văd mișcare. Nu în spuma tulburată a apei, ci pe plaja încremenită. M-am oprit și am privit. Nu mă înșelasem. O pasăre curajoasă era în viață; un singur suflet supraviețuitor luptându-se în mijlocul morții. Era extraordinar! Cum era posibil ca o singură pasăre să fie în viață când petrolul și smoala le coplesiseră în totalitate pe celelalte?

Deși zăcea pe burtă și era acoperit cu smoală ca celelalte păsări, pinguinul își mișca aripile și ținea capul sus. Nu se mișca mult, doar capul și aripile se zbăteau puțin, spasmodic. Chinurile de moarte ale unei creaturi înfrânte, am presupus.

M-am uitat la el pentru o scurtă vreme. Puteam să trec și să o abandonez petrolului otrăvitor și smoalei epuizante, sufocante, care avea să-i ia încet viața? Am decis că nu puteam face asta; trebuia să-i pun capăt suferinței cât de repede posibil. Așa că m-am îndreptat spre ea, făcându-mi loc pentru fiecare pas cu atâta decență și respect pentru păsările moarte pe cât era posibil.

Nu aveam niciun plan despre cum urma să-i administrez lovitura de grație. De fapt, nu aveam niciun plan. Dar în timp ce pinguinul solitar – care nu se deosebea de miile de alți pinguini acoperiți cu smoală decât printr-un aspect, și anume că era în viață – se chinuia să se ridice în picioare să facă față încă unui adversar, toate gândurile violente mi-au dispărut din minte. Fluturând aripile lipicioase spre mine și cu un cioc ascuțit de pasăre de pradă, era hotărât să lupte încă o dată să-și apere viața. Îmi venea aproape până la genunchi!